

Europese Delta-Landschappen

Europese Delta-Landschappen

Een verkenning naar de gemeenschappelijke problematiek in Europese Delta's, de mogelijkheden om in Interreg-programma's te participeren en de bereidheid van partners om samen te werken in initiatieven

Rob Schröder

Marco van Steekelenburg

Marcel Wijermans

Gielijn Blom

Frank D'Hondt (O2 Consult)

m.m.v. Jan Klijn (eindredactie)

Alterra-rapport 700

Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte, Wageningen, 2003

REFERAAT

Schröder, R., M. van Steekelenburg, M. Wijermans, G. Blom, F. D'Hondt, m.m.v. J. Klijn, 2003. *Europese Delta-Landschappen, Een verkenning naar de gemeenschappelijke problematiek in Europese Delta's, de mogelijkheden om in Interreg-programma's te participeren en de bereidheid van partners om samen te werken in initiatieven*. Wageningen, Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte. Alterra-rapport 700. 51 blz. 3 fig.; 1 tab.

Op verzoek van de Rijn Schelde Delta heeft Alterra in samenwerking met O2consult een onderzoek gedaan naar de mogelijkheden voor regionale samenwerkingsprojecten binnen de Europese Interreg fondsen tussen de RSD en ander Europese regio's. Hiertoe is eerst een landschappelijke analyse van de Rijn Schelde Delta, andere Deltagebieden en vergelijkbare landschappen gedaan. Dit rapport vormt de weerslag van zowel de analyse als de zoektocht naar partners.

Trefwoorden: Deltalandschap, Europees landschap, Rijn Schelde Delta, Interreg, partnersearch.

ISSN 1566-7197

Dit rapport kunt u bestellen door € 15,- over te maken op banknummer 36 70 54 612 ten name van Alterra, Wageningen, onder vermelding van Alterra-rapport 700. Dit bedrag is inclusief BTW en verzendkosten.

© 2003 Alterra, Research Instituut voor de Groene Ruimte,
Postbus 47, NL-6700 AA Wageningen.
Tel.: (0317) 474700; fax: (0317) 419000; e-mail: info@alterra.nl

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Alterra.

Alterra aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit het gebruik van de resultaten van dit onderzoek of de toepassing van de adviezen.

Inhoud

Inhoud	5
Woord vooraf	7
Conclusies en aanbevelingen	9
1 Inleiding	15
1.1 Aanleiding en doel onderzoek	15
1.2 Werkwijze	16
2 Europese delta's en landschappen	17
2.1 Karakterisering deltagebieden	17
2.2 Problematiek en thema's	20
3 Aard en procedures van de Interreg-programma's	21
4 Uitkomsten partnersearch	23
4.1 De zoekmethode	23
4.2 Evolutie van projectideeen	23
4.3 Beschrijving van potentiële partners	24
4.4 Kansrijke projectinitiatieven	24
Bijlagen	27
A. Powerpointpresentatie	29
B. Lijsten van contactpersonen e/o organisaties	33
C. Verslag voorbereiding DELTANETWERK	37
D. Diverse projectinitiatieven	41

Woord vooraf

Op verzoek van de Rijn Schelde Delta Samenwerking (RSD) heeft Alterra in samenwerking met O2-Consult een onderzoeksopdracht uitgevoerd, met als doel de mogelijkheden te verkennen om te komen tot een Europees samenwerkings project op het terrein van 'Delta-landschappen' binnen de Europese Interreg fondsen. Een Europees samenwerkingsproject zal de RSD partners de mogelijkheid bieden om ervaringen, ideeën en ambities met betrekking tot de bijzondere situering en kwaliteiten van Rijn Schelde Delta regio in een internationale context te plaatsen.

De studie heeft zich toegespitst op een landschapsanalyse van vergelijkbare regio's, het leggen van contacten en maken van afspraken met potentiële partners en op het verkennen en beschrijven van de interreg procedures. Dit alles heeft geresulteerd in een projectbeschrijving passend bij het Interreg format, een samenvatting in tekst, conclusies, aanbevelingen, alsmede in bijlagen de actuele stand van zaken, belangrijke adressen en een Powerpoint-presentatie. Dit rapport geeft hier de weergave van.

De opdracht is uitgevoerd door een team van onderzoekers van Alterra in samenwerking met partners van de RSD en O2-Consult, te weten:

Marcel Wijermans (Alterra, Gemeente Den Haag)

Rob Schröder (Provincie Zuid Holland, Alterra)

Marco van Steekelenburg, Gielijn Blom (m.m.v. Jan Klijn voor wat betreft de eindrapportage) (Alterra)

Frank D'Hond (O2-Consult)

De taakverdeling in het team was als volgt:

Zuid-Holland: projectleiding en partnersearch Landschappen en Oderdelta

Alterra: inhoudelijke analyses, Interreg contacten en inhoudelijke lijn

O2 Consult: partnersearch Deltanetwerk

Tijdens het proces zijn onder andere twee workshops belegd in bredere kring. Naast bovengenoemde waren de volgende personen aanwezig:

Max Roksnoer (RSDelta), Peter Janssens (Benelux), Didier van Brussel (Oost-Vlaanderen), David Stevens (Vlaamse Gemeenschap), Thecla Westerhof (Zeeland), Vincent Klap (Zeeuwse Milieu Federatie), Rob Maessen (Provincie Noord-Brabant), Wim Oosterberg (RIZA), Michel de Jonge (Provincie Zuid Holland).

De studie had een verkennend en direct adviserend karakter, wat betekent dat er regelmatig tussentijdse resultaten en adviezen zijn opgeleverd. Deze afsluitende rapportage is bedoeld om de ervaringen, inzichten en ideeën vast te leggen en vormt daarmee de formele afronding van de opdracht. Ook tijdens en na de publicatie van dit rapport gaan de activiteiten en plannen door. Hopelijk kan dit rapport bijdragen om ook deze vervolginiciatieven kracht bij te zetten.

Samenvatting, Conclusies en Aanbevelingen

Probleemstelling

Delta's of daarmee te vergelijken gebieden, zijn geen gewone kustgebieden, maar hebben eigen kenmerken vanwege de brede riviermonding. Stedelijke delta's (met hun havens en achterlandverbindingen) kennen bovendien een grote druk op de ruimte, omdat het belangrijke economische centra met een grote dynamiek zijn. Er zijn nogal wat Deltagebieden in Europa waar vergelijkbare kenmerken, ruimtelijke processen en planologische vraagstukken bestaan. Het is goed om vanuit die gemeenschappelijkheid van elkaar te leren en om daartoe samen te werken met andere delta's en daar aanwezige partijen in Europa. Waar liggen gedeelde belangen? Hoe voorkomen we spraakverwarring vanwege de complexe problematiek? Kunnen we van elkaars oplossingen leren?

De grote open ruimten binnen de stedenring van het Rijn Schelde Delta gebied vormen een 'landschap van Europees belang'. Daarmee bedoelen we de ecologische en recreatieve waarden van dit gebied voor heel Noord-west Europa. Verder bestaat ook een formele status (een bestemming in de ruimtelijke plannen) van 'landschap' in Nederland en Vlaanderen. Hoe verhoudt zich die tot de zgn. 'parken' elders in Europa? Hoe bereiken we in zo'n gebied het goede evenwicht tussen enerzijds bescherming van identiteit en waarden en anderzijds vernieuwing en ontwikkeling? Zie hier in een notendop de discussies binnen de Rijn Schelde Delta (RSD) samenwerking als het gaat om Europese zaken.

De RSD samenwerking wil de mogelijkheden van Europese samenwerking verkennen. Doelstelling is de bijzondere kwaliteiten van deze regio te verbeteren via:

- het leren van andere regio's met vergelijkbare problemen;
- het vormen van coalities met zelfde belangen voor lobby op Europees niveau en
- het gebruik maken van Europese subsidies.

De EU subsidieregeling Interreg voor ruimtelijke, regionale planning biedt voor de RSD goede mogelijkheden voor internationale samenwerking. Dat was in het najaar van 2001 een conclusie van fase 1 van dit project. In de 2^e fase zijn partners in Europa gezocht.

Fasering van het project

Europese samenwerking via Interreg-fondsen vraagt een forse voorinvestering. Daarom is het project verdeeld in fasen, waartussen telkens een welbewust besluit wordt genomen over het al dan niet verder gaan:

1. Verkenning: het verkennen van Europese regelingen en het definiëren van mogelijke inhoudelijke thema's.
 2. 'Partnersearch': het zoeken van partners in Europa en het maken van een globale probleemstelling.
 3. Subsidieverwerving: het samen met partners opstellen van een projectbeschrijving en het bijstellen ervan in het kader van de goedkeuring van subsidieverlening.
 4. Uitvoering: het uitvoeren van de geplande projectactiviteiten.
- Dit project bevindt zich nu aan het eind van fase 2 en de RSD dient te beslissen of en zo ja, hoe de volgende fase wordt ingegaan.

Na de 1^e fase (verkenning, najaar 2001) is aanbevolen om 3 kansrijke opties verder uit te werken:

- a. Uitwisseling tussen deltagebieden in heel Europa (*Interreg 3C*) met het thema 'ruimtelijk en regionaal beleid' in brede zin.
- b. Samenwerking tussen Landschappen en Parken in NW Europa (*Interreg 3B*) met het thema 'instrumenten van open ruimtebeleid'.
- c. Samenwerking tussen haven en achterland (*Interreg 3B*) met het thema 'multimodaal goederenvervoer en landschap'.

Optie c is ondergebracht in een apart project 'From Mainport Delta to Rhein-Ruhr' en komt hier niet ter sprake.

Rond de opties Delta en Landschap zijn de volgende activiteiten verricht:

- het analyseren van kaartmateriaal van delta's en landschappen in Europa;
- het zoeken van partners via Interreg kanalen en eigen contacten en
- het overleggen met RSD partners en deskundigen over mogelijke projectinitiatieven via 2 workshops en individuele gesprekken.

De maatschappelijke problematiek

Europese samenwerking heeft betrekking op een maatschappelijke problematiek, waarbij de partners een gedeeld belang (een overlap) hebben en kunnen profiteren van gezamenlijke activiteiten (leren van elkaar, samen sterker). Iedere partner zou dat 'eigenbelang' concreet voor zijn eigen situatie moeten formuleren.

Delta's hebben specifieke en complexe problemen, die samenhangen met de invloed van het water (zee en rivier), de natuurlijke en landschappelijke waarden en de economische kracht vanwege verbindingen met het achterland. (Hierover is in fase 1 gerapporteerd.)

De analyse van delta's en landschappen in deze fase heeft nieuwe inzichten opgeleverd:

- Er zijn verschillende soorten delta's en riviermondingen te onderscheiden vanwege uiteenlopende fysieke gegevens van kusten, zeeën en klimaten. De Noordzee, de Atlantische kust, de Oostzee en de Middellandse zee hebben ieder eigen kenmerken.
- Er zijn verschillende soorten landschappen (aan de kust en binnenlands) te onderscheiden vanwege ruimtedruk en verstedelijking. De problematiek van open ruimten onder stedelijke druk verschilt sterk van die van het leeglopende platteland. Een evenwichtige ontwikkeling van stad en land is een uitdaging voor de Europese ruimtelijke ordening. Dit speelt vooral bij de bestemming van open ruimten en bijzondere landschappen.

Het RSD gebied wordt gekenmerkt door een 'ruw' kustklimaat, overstromingsrisico's, landschappelijke waarden en een grote ruimtedruk. Vanwege deze kenmerken zijn de volgende thema's en beleidsafwegingen (in het kader van de ruimtelijke planning) aan de orde:

- Ruimtelijke ordening: verstedelijking <-> open ruimte / waardevol landschap;
- Landschapsstrategie: bescherming / ongereptheid <-> ontwikkeling / gebruik;
- Water: watermanagement / overstromingspreventie <-> verstedelijking;
- Natuur: industrie / havens <-> natuur.

Aanbeveling:

Overweeg strikter welke thema's prioriteit krijgen en welke belangen RSD heeft bij Europese samenwerking. Daarbij speelt de regionale situatie van potentiële partners een rol.

Interreg regelingen

In fase 1 van dit project is een overzicht gegeven van criteria en procedures van het Interreg programma (zie hoofdstuk 3 en bijlagen). Hier volgen enkele aanvullende opmerkingen.

Interreg vraagt hoge voorinvesteringen in de sfeer van inhoudelijke afbakening en het vinden van partners voor een project. De EU betaalt 50% van de kosten van uitvoering van een goedgekeurd Interreg project. Een deel van de voorbereiding is terug te krijgen via:

- de post 'projectmanagement', waaronder een deel van de voorbereiding is te declareren;
- nationale subsidie (van het DG Ruimte en evt. Vlaanderen) van de voorbereidingskosten tot een bepaald maximum.

Goede contacten met de Interreg secretariaten zijn belangrijk: regelmatig raadplegen van Websites, maar ook persoonlijke contacten (zie verder bijlage B). Dit speelt vooral in de fase van goedkeuring van een project

Aanbeveling:

Maak een nationale subsidieaanvraag voor de voorbereiding. Maak al in het begin van de volgende 3^e fase een afspraak met de in aanmerking komende Interreg secretariaten.

De partners

Partners in Europa zijn gezocht via meerdere kanalen:

- projectenoverzichten (handboeken, Websites) van Interreg;
- bijeenkomsten van Interreg (3C);
- contacten met verwante Interreg projecten (m.n. Sustainable Open Spaces 2);
- contacten van RSD partners (m.n. Zuid-Holland);
- contacten van onderzoekers en adviseurs (m.n. Deltamed) en
- internationale organisaties (m.n. ECNC Website).

Het netwerken volgens de sneeuwbalmethode via E-mail met bestaande contacten van RSD heeft de meeste resultaten opgeleverd. In bijlage B zijn de namen, E-mail adressen en telefoon nummers van de contactpersonen opgenomen.

Het leggen van contacten vraagt onderhoud en vasthoudendheid:

- in het verlengde van E-mail zijn ook telefonische en liefst persoonlijke contacten te knopen met partners waarmee 'het klikt';
- door herinneringen en nieuwe voorstellen te zenden aan contacten die traag reageren.

Sommige contacten zijn 'doodgelopen' vanwege onvoldoende overlappende belangen tussen RSD en de beoogde partner. Ook daarvan zijn de adressen opgenomen in bijlage B

De projectinitiatieven

Vertrekkend vanuit 2 probleemstellingen rond Delta's en Landschappen zijn meerdere ideeën en initiatieven verkend. De mogelijkheden overziend worden in het volgende aanbevelingen gedaan over de meest kansrijke projecten. Belangrijk criterium hierbij is het aantal gevonden partners en hun enthousiasme en daadkracht. In de bijlagen(d) zijn enkele initiatieven verder uitgewerkt

Europese Delta's

Er zijn een aantal projectideeën waarvoor nog te weinig partners zijn gevonden:

- Netwerk van Delta's rondom de Noordzee (RSD, Thames, Elbe) met brede thematiek;
- Havenuitbreiding versus natuur (Habitatrichtlijn); vervolg op het afgerond project 'Paralia'.

Aanbeveling:

Extensief verkennen. Weinig prioriteit geven.

Kansrijk projectinitiatief 'DELTANET, Netwerk van Europese Delta's'

Opbouwen van randvoorwaarden voor contacten tussen Delta's: Website, zelfpresentatie partners, nieuwsbrief, vertaalfaciliteiten, etc.

Projectinitiatieven van het startend netwerk van delta's rondom de Middellandse Zee (DeltaMed) en van RSD vertonen grote overlap en zijn samengevoegd.

Gevonden partners: DeltaMed (netwerk Méditerranée), EUCC international (netwerk kustbescherming).

Aanbeveling:

Actief deelnemen als RSD. Het trekkerschap overlaten aan DeltaMed.

RSD verantwoordelijke: Deltamanager.

Vraag een concept projectproposal, waarbij de 3 partijen gedeeld belang hebben.

Kansrijk projectinitiatief 'Floodmanagement and spatial planning in Delta's'

Integratie van ruimtelijke ordening en nieuwe benaderingen waterbeheer. Oplossingen voor overstromingsrisico's op lange termijn in de sfeer van ruimte geven aan de rivier en de zee. Doel is uitwisseling van kennis (integrale analyses) en ervaringen met besluitvorming.

Bijlage D geeft het 1^e concept projectinitiatief.

Gevonden partners: EUCC international, Nederlandse onderzoekinstellingen (RIZA, RIKZ, Alterra), Oderdelta (onderzoek, natuurbeschermingsorganisaties).

Aanbeveling:

Extensief deelnemen als RSD aan dit initiatief. Het trekkerschap overlaten aan anderen (bijv. RIZA of RIKZ).

Verantwoordelijk binnen RSD: Zeeland of W Vlaanderen.

Stel voor meer partners te zoeken in delta's van Po, Rhone, Thames en Elbe.

Onderzoek mogelijkheden van samenwerking met lopend project Scaldit, over testen kaderrichtlijn water in Scheldebekken.

Geef in overweging aan te sluiten bij DELTANET of een eigen proposal in te dienen bij Northsea secretariaat.

Europese Landschappen

- Er is het projectidee geopperd voor een lobby voor de RSD als 'internationaal landschap' incl. investeringen in een Deltahuis. Daarvoor zijn onvoldoende partners gevonden.
- Aansluiting bij het lopend project 'Sustainable open spaces 2' bleek niet mogelijk. Wel is samenwerking afgesproken.

Kansrijk projectinitiatief 'European landscapes'

Politieke actie voor bijzondere landschappen als onderdeel van evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling in NW Europa. Definieren van een label 'Europees Landschap' en daaraan verbonden Europese instrumenten in een wisselwerking van benaderingen van onderop en bovenaf.

Er is een 'projectinitiatief' gemaild (bijlage D). Er is getelefoneerd met potentiële partners en afgestemd met lopend project SOS II. Op grond van reacties is een 'project-proposal' in het Engels en Frans rond gemaild (bijlage D). Geïnteresseerde partners is verzocht een verklaring van interesse te geven inclusief financieringsopties.

Partners zijn gevonden in:

- Ruhrgebied (overheid)
- Süd Eifel + Luxemburg (NGO)
- Vlaanderen (Koepel van Landschappen)
- Londen (overheid) en
- Alterra (onderzoek).

Van Franse parken is nog geen reactie ontvangen.

Aanbevelingen:

Als RSD actief trekken aan dit projectinitiatief.

Vlaamse Gemeenschap vragen op te treden als projecttrekker in fase 3.

Streef naar 8 partners, waaronder een internationale organisatie.

Pleeg extra inspanning om 1 of 2 Franse parken erbij te krijgen (liefst in het verstedelijkte deel van N en O Frankrijk). Omdat het lastig blijkt met Frankrijk te communiceren, is het denkbaar een speciale zoekopdracht te geven aan mevr. Unal, onderzoeker te Parijs.

Een stroomlijning van Europees landschapsbeleid zou Europa-breed moeten gebeuren. Daarom is een link met een partner 'ver weg' zinvol. (In Zuid- of Oost Europa; bijv. PNR Camarque.) Streef ernaar gebruik te maken van Interreg 3C.

ECNC (Tilburg) heeft afgezegd. Zoek alsnog naar een internationale organisatie.

Vraag na welke SOS partners (Groene Hart, Grenspark MHAL) willen samenwerken.

Indiening van een projectvoorstel in voorjaar 2003 lijkt niet haalbaar. Streef naar meedoen aan 4^e call in najaar 2003.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en doel onderzoek

De Rijn Schelde Delta is een samenwerkingsverband van Nederlandse en Vlaamse overheden en maatschappelijke organisaties, dat streeft naar een evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling van het gebied van Rijn, Maas en Schelde¹. Dit gebied omvat een uitgestrekte zone van stedelijke netwerken, met daarin 's werelds grootste conglomeraat aan havens en een unieke open ruimte met bijzondere ecologische kwaliteiten. Het ontwikkelen van concepten en ruimtelijke strategieën voor een evenwichtige en duurzame ruimtelijke ontwikkeling van die economische en ecologische kwaliteiten, binnen een Europese context, vormt een belangrijke uitdaging voor de regio.

Binnen de RSD samenwerking is de provincie Zuid Holland de trekker van een brede groene benadering voor het gebied. In een definitiestudie 'Naar een groen werkprogramma'² wordt aanbevolen dat de RSD samenwerking een intermediaire en regisserende rol zou moeten innemen tussen de partners in de regio en Europa. Dit voorstel is vertaald in het project 'Europese Landschappen'. In de 1^e fase heeft Alterra een verkenning uitgevoerd. Daarin is geconcludeerd dat Interreg goede perspectieven biedt. Ook zijn 2 projectfiches (over 'Europese Landschappen' en over 'Deltamainport– achterland') geleverd in het kader van Interreg NW Europa. In de 2^e fase heeft de RSD aan Alterra opdracht gegeven partners te zoeken voor projectideeën 'Europese Landschappen in NW Europa' en 'Netwerk van Delta's in heel Europa'.

Met het project wil de RSD organisatie de samenhang en identiteit van het landschap van de Rijn Schelde Delta versterken door internationale uitwisseling en netwerkvorming, door het benutten van Europese Interreg fondsen en het verkennen van mogelijk nieuw Europese beleidsinstrumentarium.

Inhoudelijk bestaat er een sterke samenhang met het blauwgroene project 'Deltalandschap', gericht op interne samenwerking, waarin een integrale visie op de blauwgroene Rijn Schelde Delta ontwikkeld zal worden. Deze visie kan worden verrijkt via kennis en ervaringen uit vergelijkbare gebieden in Europa. Anderzijds is een visie op de eigen identiteit het visitekaartje dat we meebrengen in de Europese samenwerking en beleidsbeïnvloeding.

¹ Rijn Schelde Delta. *Deltaperspectief Discussienota* 1998.

² Rothuizen van Doorn 't Hooft en Studiegroep Omgeving. *Naar een groen werkprogramma: definitiestudie*, februari 2001.

1.2 Werkwijze

Bij de uitwerking van de studie werden drie lijnen aangehouden:

- Landschapsanalyse van vergelijkbare regio's in (Noordwest) Europa (hfdstuk 2).
- Verkenning en beschrijving van Interreg procedures (hoofdstuk 3)
- Contacten en afspraken met potentiële partners in Europa (hoofdstuk 4)

Dit is in eerste instantie aangepakt door een desk-study van bestaande project-initiatieven en de Interreg procedures. Daarnaast is een tweetal workshops gehouden, waar het scherpstellen van de thematiek en de beoogde acties voorop stonden. Ook potentiële partners is gevraagd mee te denken. De partnersearch is grotendeels door e-mail en telefoon (volgens een 'sneeuwbal-methode') gedaan en er zijn enkele potentiële partners bezocht.

De aspecten die bij de analyse aan de orde zijn gekomen zijn:

- Wat is een delta, welk schaalniveau is relevant, welke soorten zijn te onderscheiden en waar komen ze voor in (Noordwest) Europa.
- Welke relevante thema's zijn er te benoemen rondom Delta's en landschappen?
- Welke mogelijkheden bieden de Interreg programma's 3B en 3C?
- Welke Europese partners willen samen werken op grond van RSD projectideeen?

2 Europese delta's en landschappen

De hier weergegeven tekst is van een eerder rapport door Wijermans afgeleid, bewerkt en ingekort; in de powerpointpresentatie(bijlage a) zijn afbeeldingen en kaartjes opgenomen die de tekst ondersteunen.

2.1 Karakterisering deltagebieden

Aan de hand van de lagenbenadering (conform de 5e Nota RO) is een beknopte karakterisering gegeven van 'de delta'.

De ondergrondlaag (of blauwgroen raamwerk)

Delta's zijn allereerst het resultaat van holocene landschapsvormende processen die te maken hebben uitmonding van een rivier in de zee en de afzetting van rivierslib. Een echte Delta, zoals de Nijldelta of de Mississippi-delta neemt daarbij de klassieke driehoeksvorm aan. Overigens, afhankelijk van de onderlinge uitwerking tussen rivierafvoer, getijde en golfslag ontwikkelen delta's zich op verschillende wijzen³. De Rijn-Schelde Delta, zoals wij die kennen is feitelijk geen delta-gebied - waar afzetting van materiaal overheerst - maar is beter te karakteriseren als een estuarium. Of zelfs meerdere estuaria: riviermonden die door inbraken vanuit zee en voortdurende eb- en vloedstromen zijn verwijd tot (trechtersvormige) zeegaten. Delta's en estuaria hebben desondanks veel gemeen: laaggelegen, vaak bedijkt en vruchtbaar land aan riviermonden en daarmee tegelijk knooppunten in het vervoer. De hoeveelheid biomassa die in delta's wordt geproduceerd is hoog, de natuurlijke dynamiek hoog en er is sprake van vele gradiënten (zoet/zout, nat/droog, zand/klei). De gebieden zijn vaak 'wetlands', vanwege de hoge biodiversiteit. Vruchtbare kleigronden komen veel voor en zorgen voor een goede uitgangspositie voor landbouwproductie, in de ondergrond zien we vaak gas- en olie voorkomens.

De netwerklaag

In de netwerklaag profiteren de Delta's van hun veelal strategische ligging daar waar zee en rivier elkaar ontmoeten. Die situatie biedt in potentie uitstekende meervoudige bereikbaarheid: via rivieren, wegen en spoor met het achterland en via de zee met de rest van de wereld. Overslag, handel en transport kunnen daarom bloeien. Havens vormen bij uitstek schakels in het internationale handelsverkeer. De relatieve betekenis van pure doorvoer van goederen zal wel afnemen ten opzichte van assemblage en andere kennisvragende activiteiten.

De interne ontsluiting is, als gevolg van de natte grondslag, van oudsher minder goed ontwikkeld.

³ De Jonge, Harsema en te Boekhorst. *Het fenomeen Delta* Wageningen 1996

De occupatielaag

De delta's in de wereld vormen de kristallisatiepunten voor verstedelijking en economische dynamiek. Wat begon als voorzichtige, semi-permanente vestiging op de hogere droge gronden, duinen en kreekruigen, groeit uit tot mondiale metropolen. Met een betere organisatie van het waterbeheer, het bedwingen van het overstromingsgevaar worden de vanuit de natuurlijke omstandigheden toch al gunstige vestigingsgebieden nog meer de concentratiepunten van de moderne globale economie en van verstedelijking. Op een klein deel van het oppervlakte, concentreert zich een groot percentage van de bevolking en de economie. Maar dat geldt ook voor intensievere landbouw. De relatieve isolatie en de bijzondere landschappelijke en ecologische kwaliteiten maken deze deltagebieden tegelijkertijd tot unieke open ruimten en waardevolle habitats voor plant en dier (o.a. watervogels).

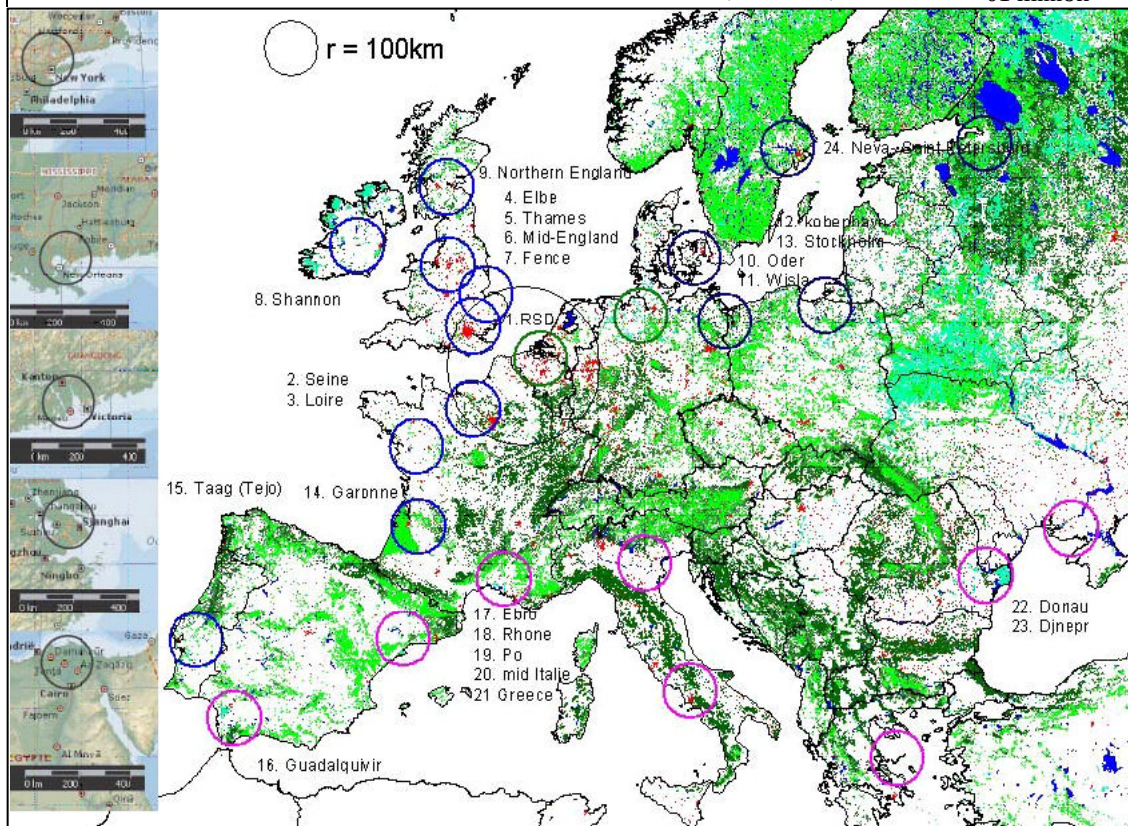
Culturele dimensie

De culturele dimensie, tenslotte verwijst naar de delta's als de bronnen van de beschaving. Nabij de Nijl, de Eufraat en Tigris zijn de grote religies en oude beschavingen ontstaan, en soms weer teloorgegaan, zoals Alexandrië dat in de zee is verdwenen. Bewoning is er vaak uiterst dynamisch; in de Mekong delta is de bebouwing semi-permanent. De culturele betekenis van delta's is vaak verbonden met hard werken, niet alleen zichtbaar in de strijd tegen het water, maar ook in de havencultuur ('handen uit de mouwen') van Rotterdam en Antwerpen. De moderne culturele betekenis van delta's omvat andere en nieuwe ambities. Ze kan wellicht het meest uitgesproken worden geïllustreerd aan de hand van de explosief groeiende Aziatische metropolen, zoals Sjanghai en Hongkong.

Verspreiding van delta's

Delta's zijn overal in de wereld te vinden, van groot tot klein, hoogontwikkeld of achtergebleven, intensief of extensief gebruikt. In Noordwest Europa is de Rijn-Schelde Delta een grootschalig, dynamisch gebied. Daarnaast zijn kleinere deltagebieden te onderscheiden zoals de Elbe met Hamburg en de Thames met London. In de rest van Europa vinden we qua schaal en problematiek enkele met de RSD vergelijkbare deltagebieden zoals de Po delta, de Rhone delta, de delta van de Ebro, en de Guadalquivir, maar ook minder intensief ontwikkelde delta's zoals de Donaudelta. Mondiaal gaat het om 'oer'-delta's als de Eufraat en Tigris, de Nijl, en de Ganges. In Amerika de Mississippi en ten slotte om de moderne mega-metropolen in vooral Azië (Sjanghai, HongKong). In de powerpointpresentatie zijn overzichten opgenomen (zie aldaar).

Searchlight: R:100kilometer	Inhabitants		
29. Nijldelta (Afrika)	60 million	10. Oder (Berlin)	05 million
28. Shanghai (Azie)	30 million	16. Guadalquivir (Sevilla, Cordoba)	04 million
27. Hong Kong (Azie)	20 million	17. Ebro (Zaragosa)	03 million
25. New York (VS)	20 million	9. Schotland? –Glasgow	03 million
1. RSD	15 million	21. Greece	03 million
6. Midden-Engeland	10 million	15. Taag (Lissabon)	03 million
5. Thames	10 million	12. Kobenhavn	03 million
2. Seine	10 million	13 Stockholm	02,5 million
24. Neva (Sint Petersburg)	06 million	11. Wisla (Gdansk)	02,5 million
20. Mid Italie (Rome, Napels)	06 million	3. Loire	02 million
19. Po (Venetie, Bologna, Verona)	06 million	8. Ierland –Shannon	02 million
4. Elbe (Hamburg), Weser (Bremen)	05 million	23. Djnepr	01,5 million
26. Mississippi (VS)	05 million	22. Donau	01,5 million
18. Rhone (Marseille, Montpellier)	05 million	7. Oost Engeland- The Fence	01 million
		14. Garonne (Bordeaux)	01 million

Figuur 1: Europese delta's, inclusief tabel met de inwonertallen binnen een gebied met staal van 100 kilometer

2.2 Problematiek en thema's

Delta's hebben specifieke en complexe problemen, die samenhangen met de invloed van het water (zee en rivier), de natuurlijke en landschappelijke waarden en de economische kracht vanwege verbindingen met het achterland.

De analyse van delta' en landschappen in deze fase van partnersearch heeft nieuwe inzichten opgeleverd:

- Er zijn verschillende soorten delta's en riviermondingen te onderscheiden vanwege uiteenlopende fysieke gegevens van kusten, zeeën en klimaten. De Noordzee, de Atlantische kust, de Oostzee en de Middellandse zee hebben ieder eigen kenmerken.
- Er zijn verschillende soorten landschappen (aan de kust en binnenlands) te onderscheiden vanwege ruimtedruk en verstedelijking. De problematiek van open ruimten onder stedelijke druk verschilt sterk van die van het leeglopende platteland. Een evenwichtige ontwikkeling van stad en land is een uitdaging voor de Europese ruimtelijke ordening. Dit speelt vooral bij de bestemming van open ruimten en bijzondere landschappen.

Het RSD gebied wordt gekenmerkt door een 'ruw' kustklimaat, potentieel overstromingsgevaar, grote natuurlijke en landschappelijke waarden en een grote ruimtedruk. Vanwege deze kenmerken zijn de volgende thema's en beleidsafwegingen (in het kader van de ruimtelijke planning) aan de orde:

- 'Ruimtelijke ordening': verstedelijking <-> open ruimte / waardevol landschap;
Het veld van de RO in brede zin: de bepaling van de ruimtelijke hoofdstructuur; de afbakening van de stedelijke bebouwing. Hierin wordt een afweging gemaakt tussen ruimteclaims van stedelijke en landelijke functies. Resultierend in de aanwijzing van beschermde landschappen en open ruimten;
- 'Landschapsstrategie': bescherming / ongereptheid <-> ontwikkeling / gebruik;
In het landelijk gebied is dit een spanningsveld tussen statische en dynamische functies en tevens een strategisch vraagstuk van instrumentering;
- 'Natuur': industrie / havens <-> natuur;
Een verbijzondering van de brede RO afweging van economie en ecologie in strikte zin, mede aangescherpt door EU regels (Habitatrichtlijn);
- 'Water': watermanagement / overstromingspreventie <-> verstedelijking;
Een spanning tussen de nieuwe benadering om 'water de ruimte te geven' (overloopgebieden) en de traditionele planning, waarin nauwelijks waterclaims voorkomen;

Deze thema's vormen het 'eigenbelang' van de RSD bij het zoeken naar Europese samenwerking

3 Aard en procedures van de Interreg-programma's

Interreg 3 programma

Ter herinnering en actualisering van de rapportage van fase 1 geven we hier de hoofdlijnen van de relevante Interreg programma's

Interreg 3A richt zich op de problematiek van grensregio's, de zgn. Euregio's. Dit programma wordt hier verder niet besproken.

Interreg 3B is gericht op een harmonische en duurzame ontwikkeling van de Europese ruimte binnen transnationale regio's. Er zijn verschillende transnationale Interreg regio's aangewezen, waarbinnen samenwerkingsprojecten tussen twee of (liefst) meer lidstaten geco-financierd kunnen worden. Nederland en België vallen in Noordwest Europa en Noordzee.

Interreg 3C richt zich op Europa-brede kennisuitwisseling op het terrein van ruimtelijke en regionale ontwikkeling.

In 3B worden drie verschillende typen projecten onderscheiden: *investeringsprojecten, actieprogramma's en onderzoek*. De investeringsprojecten betreffen de zaken als: grond aankoop, computersystemen zoals een data bank, bezoekerscentrum en kleine infrastructuur. Bij de actieprogramma's gaat het om zaken als uitwisseling, opzetten keurmerken, voorlichtingscampagnes, detacheringen. Puur onderzoeksprojecten krijgen een beperkte ondersteuning en moeten vooral van toepassing zijn op verdere ontwikkeling van een ruimtelijke visie voor Noordwest Europa. In het algemeen kan worden gesteld dat nu liefst die projecten gesubsidieerd zullen worden die tot aantoonbare resultaten zullen leiden. Projecten die voor de burger direct zichtbaar zijn lijken meer kans van slagen te hebben.

Wat betreft thema's van NWE en Northsea kan RSD inspelen op:

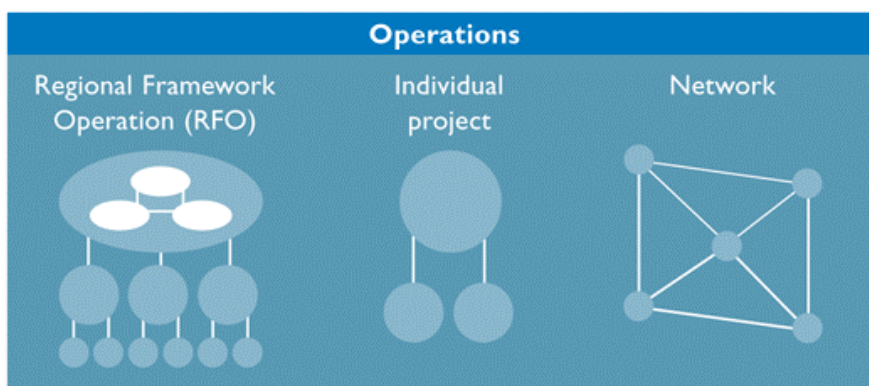
- 'Brede RO thema's': Coherent and polycentric pattern of complementary cities, towns and rural areas, coastal and peripheral regio; transnational spatial development strategies and actions for urban, rural and maritime systems.
- 'Water en RO': Land use and water systems; prevention of flood damage; spatial planning strategies and action plans for water catchment areas.
- 'Landschap': Sustainable development, prudent management and protection of natural resources and of cultural heritage; creative rehabilitation, protection and development of cultural and natural landscapes and townscapes.

Verder wordt aanbevolen regelmatig de websites te consulteren.

In 3C worden 3 soorten projecten ('operations') onderscheiden:

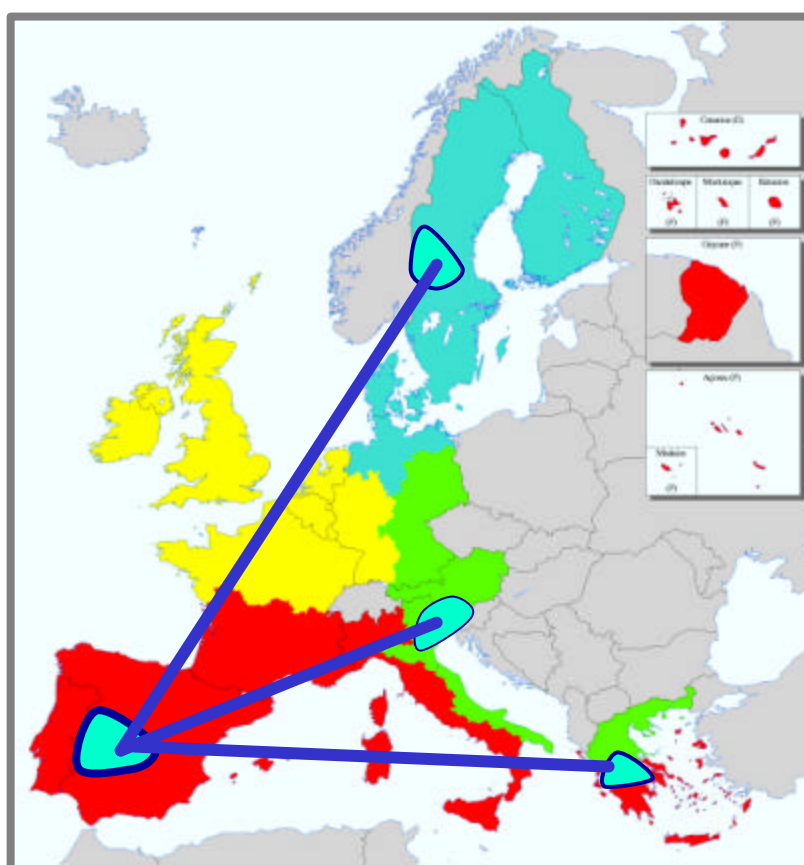
- regionale netwerk operaties (in bepaalde Europese regio's)
- individuele projecten (over heel Europa)
- netwerken (over heel Europa)

Zie onderstaande figuren en verder de bijlage B.

Three types of operations are eligible for funding

Figuur 2: Drie typen van 3C 'operations'

Figuur 3: Voorbeeld RFO met Spaanse leadpartner

De web-site van Interreg secretariaten biedt de mogelijkheid om een voorgenomen project-idee kenbaar te maken en om een 'partner-search' uit te voeren. Zie verder bijlage B.

4 Uitkomsten partnersearch

Essentieel is het vinden van partners in Europa. Projectideeën moeten in onderling overleg worden ingevuld. Voor het opzetten van een breed netwerk zijn 5 tot 7 potentiële partners nodig, omdat de praktijk leert dat er enige partners afvallen in de loop van de projectdefinitie. Hieronder wordt een overzicht gegeven van zoekmethode, evolutie van projectideeën en beschrijving van partners. Dit als aanvulling op de conclusies en aanbevelingen.

4.1 De zoekmethode

Partners in Europa zijn gezocht via meerdere kanalen:

- projectenoverzichten (handboeken, Websites) van Interreg;
- bijeenkomsten van Interreg (3C);
- contacten met verwante Interreg projecten (m.n. Sustainable Open Spaces 2)
- contacten van RSD partners (m.n. Zuid-Holland);
- contacten van onderzoekers en adviseurs (m.n. Deltamed) en
- internationale organisaties (m.n. ECNC Website)

Het netwerken volgens de sneeuwbalmethode via E-mail met bestaande contacten van RSD heeft de meeste resultaten opgeleverd.

Het leggen van contacten vraagt onderhoud en vasthoudendheid:

in het verlengde van E-mail zijn ook telefonische en liefst persoonlijke contacten te knopen met partners waarmee 'het klikt';
herinneringen en nieuwe voorstellen zijn te zenden aan contacten die traag reageren.

Sommige contacten zijn 'doodgelopen' vanwege onvoldoende overlappende belangen tussen RSD en de beoogde partner:

- European Centre of Nature Conservation
- Council of Europe
- Villes de rivières
- County of Essex

Fransé Parcs Naturel Regional hebben niet gereageerd op meerdere mails. Wel was er levendige correspondentie met een Frans onderzoeksbureau, dat suggereerde dat er wel perspectieven zouden zijn.

4.2 Evolutie van projectideeën

Het projectidee 'Netwerk van Europese Delta's' is door RSD en DeltaMed geïnterpreteerd als 'brede RO benadering van Delta's', waaronder sectorale

subthema's zijn aan te haken. De projectfiches zijn qua intentie samen gevoegd, maar niet verder ingevuld.

Het projectidee 'Netwerk van Europese Delta's' is door RSD en EUCC geïnterpreteerd als 'inhoudelijk leeg' en gericht op randvoorwaarden van communicatie. Verwachting is dat DeltaMed hierbij zal aanhaken. Er is nog geen projectfiche gemaakt.

Het projectidee 'Floodmanagement in Delta's' is door RSD, EUCC en Alterra gelanceerd in de vorm van een 1^e concept projectfiche en verspreid in beperkte kring.

Het projectidee 'European landscapes' is n.a.v. reacties verder ingevuld in de richting van 'label en lobby in wisselwerking van onderop en bovenaf'. Er is een uitgebreid 'projectproposal' rondgestuurd in de kring van geïnteresseerden: RSD, Ruhrgebied, Eifel, Vlaanderen, London en Alterra.

Het projectidee 'RSD als internationaal landschap' is gelanceerd in RSD kringen, maar niet verder ingevuld of verspreid.

Het projectidee 'Havens en natuur' is gelanceerd in RSD kringen, maar niet verder ingevuld of verspreid.

4.3 Beschrijving van potentiële partners

In de loop van de partnersearch is potentiële partners gevraagd zichzelf voor te stellen, hun belang bij samenwerking en hun visie op het projectidee te verwoorden. Meestal is gereageerd in de vorm van mailtjes.

Naast formele reacties zijn ook een aantal indrukken van de partner belangrijk, zoals:

- Deskundigheid, brede contacten,
- Enthousiasme, snelle reacties,
- Daadkracht, mogelijkheid tot investeren.

Vanuit deze criteria zijn regionale overheden resp. verbanden van gemeenten zeer waardevolle contacten. Dat zijn Ruhrgebied en London.

4.4 Kansrijke projectinitiatieven

De projectideeën en de partners (qua aantal en daadkracht) overziend zijn er 3 kansrijke projectinitiatieven:

'DELTANET, Netwerk van Europese Delta's'

Opbouwen van randvoorwaarden voor contacten tussen Delta's: Website, zelfpresentatie partners, nieuwsbrief, vertaalfaciliteiten, etc.

Projectinitiatieven (fiches met korte projectbeschrijving) van het netwerk van delta's rondom de Middellandse Zee (DeltaMed) en van RSD vertonen grote overlap en zijn

samengevoegd.

Gevonden partners: DeltaMed (netwerk Mediterranee), EUCC international (netwerk kustbescherming).

‘Floodmanagement and spatial planning in Delta’s’

Integratie van ruimtelijke ordening en nieuwe benaderingen waterbeheer.

Oplossingen voor overstromingsrisico's op lange termijn in de sfeer van ruimte geven aan de rivier en de zee. Doel is uitwisseling van kennis (integrale analyses) en ervaringen met besluitvorming.

1^e concept projectinitiatief (nog niet ingediend bij Interreg).

Gevonden partners: EUCC international, Nederlandse onderzoekinstellingen (RIZA, RIKZ, Alterra), Oderdelta (onderzoek, natuurbeschermingsorganisaties).

‘European landscapes’

Politieke actie voor bijzondere landschappen als onderdeel van evenwichtige ruimtelijke ontwikkeling in NW Europa. Definieren van een label ‘Europees Landschap’ en daaraan verbonden Europese instrumenten in een wisselwerking van benaderingen van onderop en bovenaf.

Een ‘projectinitiatief’ is (ook via Interreg) breed verspreid. Op grond van reacties is een ‘projectproposal’ in het Engels en Frans gemaild aan geïnteresseerde partners, met het verzoek een verklaring van interesse te geven inclusief financieringsopties.

Partners zijn gevonden in:

- Ruhrgebiet (overheid)
- Süd Eifel + Luxemburg (NGO)
- Vlaanderen (Koepel van Landschappen)
- Londen (overheid) en
- Alterra (onderzoek).

RSD zal een beslissing moeten nemen met welke initiatieven men naar de 3^e fase wil gaan. Zie de conclusies en aanbevelingen.

Bijlagen

A. Powerpointpresentatie (ook verkrijgbaar op CD)	29
B. Lijsten van contactpersonen e/o organisaties	33
C. Stand van zaken DeltaMed (F. d' Hondt)	37
D. Diverse projectinitiatieven	41
- <i>Interreg IIIC project proposal delta Net</i> - <i>Interreg IIIC Policy and Knowledge Network of European delta's</i> - <i>Interreg IIIB European Regional Landscapes</i> - <i>Interreg IIIB : Idem: Franstalige versie</i>	

Open Spaces

Themes:

- Sustainable Open Spaces in Northwest Europe
- Ecological potential of Deltas (o.a. Oosterschelde, Camargue)
- Backyard, quiet, space and relaxation
- Protected landscapes

7. ALTERRA

Deltathema's voor deltavoorsellen

After the first RSD-workshop we focussed on three themes:

- **Landscape:**
Building attractive, representative and qualitative European landscapes
- **Leisure:**
Leisure possibilities in Open Landscapes
- **Governance:**
Strategy, policy and governance of European landscape under urban pressure

8. ALTERRA

Interreg proposals...

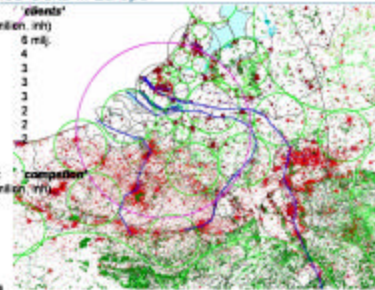
1. Lobby for RSD delta in Europe; "Steu Nederland" Deltahouse
2. European Regional Landscapes (Lobbynetwork for European landscapes)
3. Policy and Knowledge Network of European Delta Landscapes (Knowledge networks of European Deltas)

9. ALTERRA

1. Lobby RSD Delta in Europe

- Urban areas: (RSD) > 1 million inh
- Rhinegabal: 6 mli
- Southwing: 4
- Northwing: 3
- Brussels: 3
- Köln: 3
- Antwerp: 2
- Lille: 2
- MNL

- open spaces: (RSD) < 1 million inh
- Veluwe-Fleets
- River areas
- Brabant
- Achterhoek
- Peel-Haerdt
- Zeeland
- West-Flanders
- Friesland

10. ALTERRA

2. Network for European Landscapes

- RSD
- MNL
- Rhur-Münsterland
- Sauerland
- Ermscherpark
- Oberrhein (Pfalz, Frankfurt)
- London (Kent)
- Hamburg (elbe)
- Seine (Paris)
- Lille
- Ardennen

11. ALTERRA

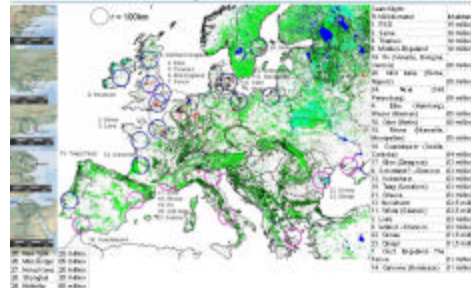
3. Network of Knowledge of European Deltas

- Landscape Leisure Governance
- RSD
- Mediterranean Deltas (Po)
- Atlantic river deltas (Seine)
- Baltic Deltas (Oder)

12. ALTERRA

Other themes: the European Continent and the world

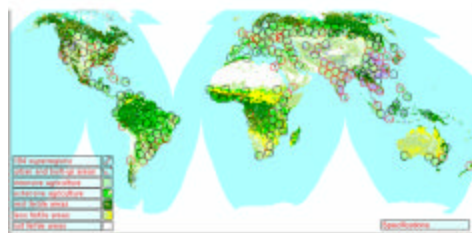
13. ALTERRA

Urbanisation: global deltas

14. ALTERRA

Global landuse

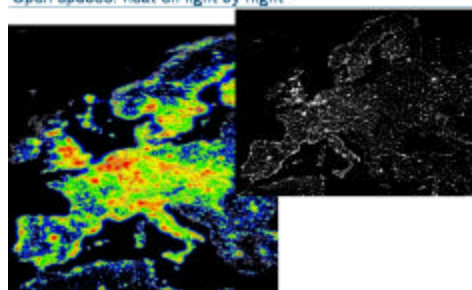
15.

European landscapes

16.

Open spaces: heat en light by night

17.

Bijlage B Lijsten van contactpersonen e/o organisaties

Algemene contacten

VROM

Voor algemene en specifieke informatie over de Interreg-programma's kunt u contact opnemen met:

Ministerie van VROM Cluster internationaal Tel: 070-339-2702 Interreg@minvrom.nl	
T.a.v. Interreg IIIB: Mieke Ziel: mieke.ziel@minvrom.nl Wouter van der Heijde: wouter.vanderheijde@minvrom.nl	T.a.v. Interreg IIIC: Tako Popma: tako.popma@minvrom.nl

Internationale secretariaten Interreg-programma's

Wanneer u overweegt een project te starten, of mee te doen met het project van een ander, bezoekt u dan eerst de website van het betrokken internationale programmasecretariaat. Hier kunt u een indruk krijgen van het Interreg-programma en kunt u documenten downloaden, die u praktische achtergrondinformatie geven.

Interreg IIIB Noordzee-Secretariaat E-mail: crbbj@vibamt.dk www.Interregnorthsea.org	Interreg IIIB Noordwest Europa-Secretariaat E-mail: nwe@nweurope.org www.nweurope.org
Interreg IIIC West Zone-Secretariaat E-mail: i3c@cr-npdc.fr of Michel.lamblin@interreg3c.net www.Interreg3c.net	

Contactpunten Interreg IIIB Noordwest Europa

Binnen het NWE-programma zijn contactpunten ingesteld. Dit zijn personen die zich met name richten op projectmatige ondersteuning in het voortraject van het indienen van een Interreg-projectvoorstel. U kunt deze personen benaderen wanneer u onder andere op zoek bent naar de juiste partners, wanneer u vragen heeft bij het opstellen van een projectvoorstel, wat de mogelijkheden zijn van financiële ondersteuning in de verschillende regio's, wanneer u vragen heeft omtrent Europese regelgeving of juist nationale en regionale regelgeving en beleid.

Zie website <http://www.vrom.nl/pagina.html?id=9457>

Regionale contactpersonen Interreg IIIB Noordwest-Europa en IIIB Noordzee

De regionale contactpersonen zijn eerste aanspreekpunt voor Interreg-zaken in de regio. Zij geven informatie, kunnen helpen bij het vinden van projectpartners, of zijn mogelijk geïnteresseerd zelf deel te nemen aan projecten.

Daarnaast nemen zij deel aan de Nationale Adviescommissie Interreg IIIB Noordwest-Europa en IIIB Noordzee, waarin zij samen met het Rijk het Nederlandse standpunt over het al dan niet goedkeuren van ingediende projectvoorstellen bepalen. Dit standpunt

wordt vervolgens verdedigd in de internationale Stuurgroep, waarin over de ingediende projecten wordt beslist.

Belangrijke Websites

EU-informatie: www.europa.eu.int/comm/regional_policy/index_en.htm

Uitgebreide informatie over het Noordzeeprogramma vindt u op de website van het internationale Noordzee-secretariaat: www.interregnorthsea.org

Uitgebreide informatie over het Noordwest-Europaprogramma vindt u op de website van het internationale Noordwest-Europa-secretariaat: www.nweurope.org

Uitgebreide informatie over het Interreg IIIC-programma vindt u op de website van het internationale Interreg IIIC-secretariaat: www.Interreg3c.net

Contacten uit partnersearch

Organisatie	Thema	Persoon	Web	E mail	Tel
EUCC Int	Delta's Comm.	Albert Salman	www.eucc.nl	Salman@eucc.nl	0031-71-51.22.900
EUCC Int	Delta's Comm.	Irene Lucius		Ilucius@eucc.nl	
Baltic Sea Research	Delta's Flood	Gerald Schernewski		Gerald.schernewski@io-warnemuende.de	0049-381-51.97.207
				Krabski@wp.pl	
EUCC PI	Delta's Flood	Kazimierz Rabski			
RIKZ	Delta's Flood	Jannette van Buuren		J.t.vbuuren@rikz.rws.minvenw.nl	0013-70-311.43.57
RIZA	Delta's Flood	Wim Oosterberg		W.oosterberg@riza.rws.minvenw.nl	
IDOM	Delta's RO	Begona Sanchez		B.sanchez@bilbao.idom.es	
TAS	Delta's RO	Jaime Bernis		Bernis@taseuro.com	0032-2-230.59.50
Carrefour	Landscapes	Olaf Gruppe	www.carrefour.de	Carrefour@naturpark-sudeifel.de	0049-65.61-948.501
Corporation of London	Landscapes	Jeremy Wisenfeld		jeremy.wisenfeld@corpoflondon.gov.uk	
ECNC	Landscapes	Rob Wolters		Wolters@ecnc.nl	0031-13-59.44.944
Fondation des Villes	Landscapes	Marion Unal		Marion.unal@wanadoo.fr	0033-1-44.59.62.02
Kommunalverb. Ruhrgebiet	Landscapes	Frank Bothmann		Bothmann@kvr.de	
Ruralite Environm. Developm.	Landscapes	Patrice Collignon	www.ruraleurope.org	Red@skynet.be	
SOS 2	Landscapes	Lodewijk le Grand		Lodewijk.le.grand@provincie-utrecht.nl	0049-201-20.69.680
Vlaamse Gemeenschap	Landscapes	David Stevens		David.stevens@lin.vlaanderen.be	
Vlaamse Gemeenschap	Landscapes	Geert Carpels		Geert.carpels@rlva.be	
Interreg 3b		Delphine Dufoix		d.dufoix@cr-npdc.fr	
Interreg 3b		Fiona Wieland		Fiona.wieland@minvrom.nl	

Bijlage C Verslag voorbereiding DELTANETWERK

Door Frank D'hondt o2 consult

Vrij toevallig kwam o2 consult in februari 2002 op het spoor van een Spaans initiatief om mediterrane delta's in een netwerk samen te brengen. Dit netwerk draagt Delta-Med als werknaam. Reeds in 2001 was er een eerste bijeenkomst in de Ebro-delta en vorig jaar was er een tweede conferentie in de Po-delta. De drijvende krachten achter het Delta-Med netwerk zijn water- en landwinning. Toch is er bereidheid om de zaken breder te bezien, ook het delta-landschap op zich met verbreding naar toerisme en recreatie toe. In de Po-delta speelt ook de visserij een groot belang. In de Ebro delta zijn waterdrainage en rijstlandbouw dan weer hot issues. In hun slotverklaring spreken de deelnemers zich uit voor het indienen van een Interreg 3C proposal, om zo het Delta-Med netwerk te 'consolideren', en met als inhoudelijke doelstelling om ervaring en kennis uit te wisselen en te verspreiden m.b.t. 'territorial and ecosustainable agriculture'. Naast de Ebro- en Po-delta doen nog mee aan Delta-Med: Estuario del Guadalquivir, Laguna de Albufera (Valencia), Rhône-delta, Evros (Greece) en zelfs de Nijldelta en de Donaudelta, zij het van op grotere afstand (letterlijk en figuurlijk).

De Donaudelta is dus in elk geval geen mediterrane delta. Dat betekent dat de Delta-Med club in principe openstaat voor geografische verbreding.

De contacten met het Delta-Med netwerk lopen zeer getrapt. Het eerste contact is gelopen via Begoña Sanchez van het Spaanse ingenieursbureau IDOM, met hoofdzetel in Bilbao. Het tweede contact is verlopen via de Brusselse antenne van IDOM, nl. met Jaime Bernis van TAS Europrojects. Bernis is goed bekend met de Lage Landen en is zelf overtuigd voorstander van samenwerking tussen Delta-Med en Rijn-Schelde Delta (naast nog eventuele andere delta-partners). In het tweede contact is gevraagd naar een bestuurlijke trekker van Delta-Med, waarmee contact kan gelegd worden vanuit RSD (Stuurgroep en projectsecretariaat). Naar verluidt is Manel Masià i Marsà de trekker. Hij is een democratisch verkozen President de la Comunitat General de Regantes (eigenaren van irrigatiesysteem) del canal de la Dreta de l'Ebre en was tevens voorzitter van het Delta-Med forum van maart 2002. Beroepsmatig is hij verbonden aan het Institut Agroambiental Terre Ebre, in Amposta.

In mei 2002 stuurde Masià Marshà een uitnodiging naar RSDelta manager Max Roksnoer, om de Ebro-delta te bezoeken en samenwerking te bespreken. In een antwoord op die uitnodiging stelde Max Roksnoer voor om eerst overleg te hebben met de Stuurgroep RSD en pas in het najaar een eventueel bezoek te organiseren, bij voorkeur samen met een bestuurlijke vertegenwoordiger van de Stuurgroep.

In november 2002 vond overleg plaats tussen Sanchez, Bernis, Roksnoer en D'hondt. Bedoeling was om te bezien of aanwezigheid van RSD op een bijeenkomst van Delta-Med in Amposta zinvol zou kunnen zijn. Omdat de agenda van de bijeenkomst duidelijk is gericht op het ondertekenen van de Delta-Med overeenkomst, werd daar van afgezien. In de marge zou gepolst worden naar de reactie van de Delta-Med vertegenwoordigers op mogelijke samenwerking met RSD. Bernis deelde na afloop mee dat er wel degelijk interesse is in netwerking. Ook de Stuurgroep RSD ging op 19 november akkoord om

door te gaan met de projectvoorbereiding. De Stuurgroep verwacht een definitief voorstel tegen 21 mei 2003, het volgende vergadermoment van de Stuurgroep.

Er is door IDOM in november een projectfiche opgesteld (zie bijlage X). Uit de fiche blijken volgende zaken:

- 'DELTANET, Netwerk van Europese Delta's' is de vlag waaronder het project wordt geïnitieerd;
- gericht op interregionale samenwerking van publieke autoriteiten of gelijkgestelde organisaties uit Delta-gebieden;
- de Federacio de Regantes del Delta Del Ebro werpt zich op als lead applicant. D.w.z. dat het projectvoorstel initieel wordt ingeleid bij het programmasecretariaat Interreg 3C voor de regio Zuid-Europa (wellicht met kantoor in Valencia);
- IDOM en meer bepaald Begoña Sanchez treedt op als contactpersoon;
- In de globale projectbeschrijving wordt het beoogde DeltaNetwerk voorgesteld als een uitwisselingsplatform voor kennis en ervaring met alle kenmerkende aspecten van de Delta's. Het platform kan adviserend optreden naar zowel de uitvoerende partners op het terrein als naar de nationale en Europese beleidsinstanties. Tevens wordt er ook een toeristisch-promotioneel luik aan gekoppeld om de Delta's letterlijk en figuurlijk in de kijker te zetten.
- In de lijst van beoogde partners worden behalve de Delta-Med partners ook Rijn-Schelde Delta, de Oder (Duitsland) en de Vistula (Polen) onder voorbehoud toegevoegd.

Ongeveer tegelijkertijd lanceerde het RSDelta-secretariaat een gelijkaardige projectfiche met als titel: 'Policy and Knowledge Network of European Delta Landscapes'. De inhoudelijke omschrijving is vrij gelijklopend met de Spaanse projectfiche, maar er ligt meer nadruk op 'geïntegreerde benadering', landschap, havenontwikkeling en waterbeheersing. In de beoogde partnerlijst is naast DeltaMed sprake van 'Alterra Green World Research', RIZA en Baltische/Atlantische delta's.

De twee fiches werden ter vergadering naast elkaar gelegd en geconstateerd werd dat integratie mogelijk is. Wel werd duidelijk dat een snelle indiening moeilijk zou worden en wordt rekening gehouden met een tweede call for tenders, naar verwachting in Juni 2003. Inmiddels is vernomen dat het programmasecretariaat van Interreg 3C voor Zuid-Europa wellicht pas zal operationeel zijn vanaf april-mei 2003. Dat zou dus goed kunnen sporen met de timing van de Stuurgroep RSD.

In november had de RSD manager met een amtenaar van Zuid-Holland een gesprek met de European Union for Coastal Conservation (EUCC). Ter vergadering waren vertegenwoordigers van het internationale secretariaat en leden uit Duitsland en Polen die een project opzetten rondom de Oderdelta. De vertegewoordigers van de Oderdelta zijn afkomstig uit natuurorganisaties en onderzoek en zitten ook in een Baltisch netwerk voor Integrated Coastmanagement. Geconcludeerd is het volgende:

- De Deltaproblematiek is een verbijzondering van het kustmanagement.
- EUCC als bundeling van kustgebieden is een geschikte partner voor het opzetten van een Deltanetwerk wegens goede contacten met het EU DG Environment en uitgebreide ervaring met communicatie (Websites, nieuwsbrieven, educatieprojecten).

- Voorgesteld wordt het uitwisselingsplatform van Europese delta's voorlopig 'inhoudelijk leeg' te laten en het Interreg 3C project te concentreren op het scheppen van voorwaarden voor contacten en communicatie. Ook zijn meer partners te zoeken, m.n. aan de Atlantische kusten. EUCC international en RSD zullen hierover overleggen met Delta-Med.
- Een inhoudelijk project kan zich richten op 'floodmanagement': het aanwijzen van noodoverloophoeveeligheden (vanuit zee en rivier) en de relatie tot stedelijke ruimtelijke planning. Onderzoeksinstituten zouden dit moeten trekken. Dit project kan 'opgehangen' worden aan het Deltanetwerk.

In een recente mail van Jaime Bernis werd medegedeeld dat IDOM een gezamenlijke startmeeting wil organiseren in de tweede helft van februari. Een precieze datum is nog niet bepaald/bekend. Tevens werd medegedeeld dat contact is opgenomen met Albert Salman, SG van de European Union for Coastal Conservation (EUCC), waaruit blijkt dat er wederzijdse interesse is in samenwerking.

Max Roksnoer van zijn kant reageerde op het aanbod om een 'general startmeeting' te houden stelt Roksnoer voor om eerst een goed voorbereid werkstuk te maken (via vooral e-mail), vooraleer een meeting te beleggen. Roksnoer sprak bereidheid uit om op te treden als gastheer (in Bergen op Zoom of in Brussel). Er wordt nog gepolst naar een reactie vanwege Bernis.

Conclusie

1. DeltaNet blijkt een kansrijk en wervend projectidee te zijn waar voldoende partners van zuid tot noord-Europa voor te vinden zijn.
2. Ebro/Catalonië lijkt bereid te zijn om op te treden als lead applicant voor indiening van een Interreg 3C Deltanet proposal bij het secretariaat van Zuid-Europa in Valencia.
3. Bezien moet worden of het voorstel over floodmanagement meegenomen kan worden bij Deltanet of ingediend bij het programmasecretariaat van Interreg 3C voor Northsea. RSD hoeft zich niet als trekker op te werpen.
4. Ondanks de positieve contacten is het projectidee nog zeer oppervlakkig en weinig concreet. Op een jaar tijd is er weinig inhoudelijke/procesmatige voortgang geboekt. Er zal dus meer dan een tandje moeten bijgestoken worden om alsnog een goed voorstel klaar te hebben tegen mei/juni.
5. De contacten met andere partners in EUCC kringen zijn veelbelovend. Er zou op korte termijn zekerheid moeten komen over de partners van het voorstel, wat niet belet dat er later nog worden toegevoegd (het groeiend netwerk).
6. Contact tussen RSD en Delta-Med is tot nu toe enkel getrapt verlopen, via IDOM als interface. Van de kant van RSD is het contact beperkt gebleven tot het RSD-secretariaat en o2 consult als 'procesmakelaar'.

Aanbevelingen

1. Doorgaan met het project, maar een tandje bijsteken om voortgang te maken en partnerkeuze scherp te stellen.
2. Trekkerschap initieel bij Ebro-delta laten maar actief participeren vanuit RSD.
3. Bij voorkeur een gecombineerde opdrachtverlening aan IDOM-o2/Alterra om projectproposal uit te werken ter bespreking op bestuurlijke startmeeting.
4. Bestuurlijke startmeeting plannen einde mei (na de stuurgroep) om de proposal goed te keuren cq. te amenderen.

5. Indien startmeeting doorgaat in Spanje, lead applicant voorafgaand uitnodigen voor verkennend gesprek in Bergen op Zoom/Brussel. Indien startmeeting doorgaat in Bergen op Zoom/Brussel, RSD-missie naar Ebro organiseren.

Bijlage D Diverse projectinitiatieven

PROJECT PROPOSAL SHEET

Please fill the sheet (maximum two pages) and submit it to the Secretariat of the Programme:

Title of the project (acronym)	DELTANET		
Title of the project (complete name)	NETWORK OF EUROPEAN DELTAS		
Eligible cooperation themes	☐ A – Activities sustained within the Objectives 1 and 2 of the Structural Funds. ☐ B – Interregional cooperation associating public authorities or equivalent bodies participating in other Interreg programmes. ☐ C – Interregional cooperation in the field of urban development. ☒ D – Other appropriate subjects for interregional cooperation.		
Types of operations	☐ a) Regional frame operations. ☐ b) Individual projects of interregional cooperation. ☒ c) Networks		
Principal Partner	FEDERACION DE REGANTES DEL DELTA DEL EBRO		
Contact Person	Begoña SANCHEZ		
e-mail	bsanchez@bilbao.idom.es		
Address	Passeig Canal, 43-49		
Telephone	+34 977 70.37.38	Fax+34-977- 70.45.23	
Description of the project			
The DELTAS regions present characteristics, problems and challenges in common. For example: the geographical frame of these zones (their localisation, climate, geology,...), the hydrological regime of the rivers in the DELTAS, the intrusion of salt in the DELTAS, regression and subsidence, the biodiversity of these regions, the socio-economic characteristics, the human activity of these zones (agriculture, aquaculture, breeding, hunting, fishing, industry, services sector-tourism-), the environment, etc. This is the			

reason why we propose the realisation of common activities at a trans-national and interregional level. The actions foreseen in the framework of this project, focused on the Network kind of Operation, will be oriented, amongst other activities, to the following actions: ▪ Exchange of knowledge and experience. ▪ Realisation of seminars and conferences. ▪ Creation of a common web page. ▪ Exchange of persons. ▪ Study travels.		
Specific aspects that justify cooperation ▪ The existence of a common problematic. ▪ Existence of similar challenges. ▪ The need to find solutions together, to exchange experiences, to transfer knowledge and best practices for a quick and effective problem resolution. ▪ This group of DELTAS has already realised some events (forums and seminars) in the past: Spain (Ebro Delta) 2000 and 2001, Italy (Po Delta) this shows the need and the possibility of increasing cooperation.		
Principal objectives ▪ Consolidation of a European network of DELTAS. ▪ Promotion of cooperation and exchange of experience and best practices. ▪ Promotion of the DELTAS' zones, regarding tourism, sustainable development and agriculture. ▪ Guarantee the continuity of the service the DELTAS are giving to the environment, to the development of the people living there, or working there, thanks to a better natural resources management and in order to canalise and minimise the need for public subsidies.		
Expected results ▪ Integral promotion of the DELTAS' regions ▪ Resolve a common problematic regarding the climatic challenges to come, through a trans-national and interregional collaboration. ▪ An economic growth compatible with sustainable development.		
Total cost of the Project		
Partners already concerned	Member countries	Spain (Ebro, Albufera, Guadalquivir), Italy (Po), France (Rhône), Holland (Rijn-Schelde), Greece (Evros), Germany (Oder)
	Third countries	Poland (Vistule), Romania (Danube), Egypt (Nil)
Do you wish to find other partners? ☐ Yes ☐ No		
Searched partners' original location		
Searched partner's status		

Title of operation	Policy and Knowledge Network of European Delta Landscapes		
Topic for cooperation	☐ Objective 1 and 2 of the Structural Funds x INTERREG programmes ☐ Urban development ☐ Innovative Actions ☐ Other appropriate subjects closely related to regional development policy ☐ Co-operation on border regions with candidate countries		
Type of operation	☐ Regional Framework Operations ☐ Individual interregional co-operation projects x Networks		
Lead applicant	Rhine-Scheldt Delta Co-operation / Province of South Holland		
Contact person	Max Roksnoer / Rob Schröder		
E-mail	Post@rsdelta.org	Homepage	www.rsdelta.org
Address	Het Markiezenhof, PO Box 193 NL-4600 AD Bergen op Zoom, Netherlands		
Phone	Tel +31 164 251859 GSM +31 6 1830 3048	Fax	+31 164 2555 094
Thematic keywords	Delta Landscapes, Sustainable development Governance, Leisure, Landscape		
Description of operation			
To set up a Policy and Knowledge Network of European Delta Landscapes. The Mediterranean, Atlantic and Baltic Delta regions are core areas in future spatial development in a united Europe. It are the regions where population and economy concentrate, where natural and cultural heritage values are high and where major challenges related to climate change are at stake in the (near) future. Starting point for the network is the acknowledgement of the need for an integrated approach. By examining key sectors and research items (in workshops and (E-mail) expert panels) in Delta Landscapes and formulate solutions and recommendations in clear memoranda, the network partners will be able to address (EU) policy convincingly to undertake appropriate action. Fields for an integrated approach are: harbour development and wetland protection, climate change and coastal defence, urban-rural relationships, landscape and leisure, from agriculture to aquaculture, water retainment for flood prevention and draught combatting.			
Central objectives			
To set up a network that aims to influence (future) EU policy related to Delta Landscapes. In order to achieve that the network will discuss and exchange relevant issues and expertises and will stimulate innovative research on a number of focal themes: Governance, Leisure and Landscape. ? Examine key areas for joint actions ? Organise exchange and transfer of knowledge and expertise ? Facilitate personal exchange (experts, politicians, decision makers) ? Stimulate joint research ? Lobby and agenda-setting EU policy			
Expected benefits			
Improved awareness of threats and chances of Delta Landscapes at different policy levels Accumulation and improvement of knowledge and experiences			
Partners already found	DeltaMed, Alterra Green World Research, Riza		
Partners searched for	Baltic and Atlantic Delta regions		
Estimated total budget			
Date of filling in the form	19 September 2002		

Please keep the text within this one page!

Please send the form to the INTERREG IIIC North Joint Technical Secretariat:
interreg3c@spatial.baltic.net

PRO FORMA FOR INTERREG IIIB NWE PROJECT IDEAS

Please return to: NWE Programme Secretariat

Les Caryatides, 24 Bd Carnot

59800 Lille – FRANCE

Tel +33 3 20 78 55 00 Fax +33 3 20 55 65 95

Project title	European Regional Landscapes (Nr. 313)
Relevant measure	4.1 or 4.2
Lead Partner	Rhine-Scheldt Delta Co-operation / Province of South Holland
Contact person	Max Roksnoer / Rob Schröder
Position	Secretary
Address	Het Markiezenhof, Postbus 193 - 4600 AD Bergen op Zoom
Telephone	T +31.164.251859 GSM +31.6.18303048
Fax	F +31.164.255094
E-mail	post@rsdelta.org
Web-site	www.rsdelta.org
Summary description	Overall aim is to set up a network of European Regional Landscapes and undertake a series of joint actions. Throughout Northwest Europe the dominating urban tissue and transport network leave room for smaller or larger open spaces, landscapes under urban influence. These landscapes are often characterised by important natural values, cultural heritage, quietness and rural land use. Protection AND development of nature, landscape and leisure qualities should go hand in hand in these areas. A number of these landscapes have been designated according to national policies and legislation. Naming, scale, statutory arrangements, level of protection, investments etc. all differ considerably depending on the country laws. (Parc Naturels Régionaux, Nationaal Landschap, Parc Regional, Regionaal Landschap etc.) There is no explicit EU policy interest yet in an integrated approach to this, even while the qualities of these landscapes are imminent and the value of a coherent network on the level of Northwest Europe is clear. (A link with the Council of Europe's Landscape Convention, could further be of interest) Joint actions that are envisaged are: Exchange and transfer knowledge and experiences Describe quality standards, optimal size and measures Organise transnational design seminars Formulate EU system for European Regional Landscapes with adequate (statutory) planning arrangements Design a joint strategy to raise policy interest and incentives
Key objectives	Develop a European-wide, approved status for these landscapes to secure the protection and support sound development through incentives.
Expected concrete results	Enhanced awareness, policy interest and incentives, shared quality standards
Project type	Action / investment
Estimated eligible costs	
Partners already involved	Rhine-Scheldt Delta Co-operation
Partners looking for	France, Belgium, Germany, United Kingdom

What is an European Landscape in NW Europe?

'European Landscape' is a future label or standard (like the UNESCO World heritage list) given to big regions (let's say more than 1000 ha) with extra-ordinary / outstanding quality in perception value, biodiversity and sustainable development, that are well accessible to city dwellers.

In first instance we think on 'green' landscapes: open spaces with a natural or rural character and low population density. But there could also be 'red' landscapes: big urban parks or big recreation sites in area's with high population density.

Why should we want such a label?

1. Urbanisation is the dominant development in most parts of NW Europe. A sustainable and vital urban development needs high quality landscapes.
2. Main goal is to stimulate an integrated approach:
 - to protect and develop the regional identity of these landscapes and their values of nature and cultural heritage and
 - create an economic base for the inhabitants of these regions and also
 - make them accessible for city dwellers (sustainable tourism).*The accessibility and urban influence is the specific approach of this project.*
3. Most countries and regions have designated parks or landscapes, but they have different scales and different levels of protection and investment. There is a European network of parks, but they concentrate on nature aspects.
4. There is no common sense about which landscapes are of European importance and what their role could be in transnational spatial policy.
5. The Council of Europe recommended the integrated conservation of cultural landscapes. The Landscape Convention encourages public authorities to plan, protect and manage landscapes in an integrated approach. We think this should have consequences on the policy and instruments of the European Commission about rural development, social coherence, biodiversity and spatial vision.

What kind of project?

Objective is a concentration on political actions. Possible joint actions are:

- exchange and transfer of knowledge and experiences about designation and management of high quality / outstanding landscapes;
- develop standards for the design of a 'landscape quality plan' as a mixture of conservation and development. These standards should be the result of bottom-up views (from practices) and top-down European typologies. An instrument could be a set of transnational design seminars, where 'flying experts' make analyses and proposals about the partner regions;
- develop guidelines for political measures: contents (criteria of quality), location, size, legal tools, incentives, fund raising, public strategy, conflict management, etc. This could be in form of a Charter. Also possible is a map of European landscapes as part of the spatial system and contribution to the Interreg Spatial Vision;
- develop an interregional promotion / communication strategy to raise political awareness and to influence the use of instruments on national and EU level.

Investments?

Interreg 3B gives possibility of transnational investments. We propose not to do such activities in the beginning. By concentrating on political actions we can create a small, low budget project, where we can build a partnership between regional and European partners in this project.

In case of successful work on quality standards, it could be envisaged to create follow up investment projects (development strategies, prototypes, pilots).

Expected results

1. A network of ('flying') experts (practical and theoretical) with knowledge of high-quality landscapes.
2. A report about standards and labels of 'European (green and red) landscapes'.
3. An interregional strategy for political influence on national and European level.
4. An European charter and / or map (addressed to the EC and EP) about integrated landscape policy, the Landscape Convention and other possible European measures ('carrots and sticks').

Cooperation with the project Sustainable Open Spaces (SOS II)

SOS is a project with a 5 year history of partnership. The second fase is a project proposal with a wide scope: research, investments, promotion and also political action. European Landscapes (EL) is forseeing new partnerships.

There are similarities between the two proposals, but also differences:

- *Both projects want to 'develop landscape identity in open space'; but while SOS looks at 'every day' landscapes, EL focusses on the 'outstanding' ones. Further SOS works with investments. And EL also looks on 'red' landscapes.*
- *Both projects want to 'promote landscape identity'; but SOS has 3 target groups, while EL focusses on 1 of them: politicians.*
- *Both projects want to build a 'knowledge network'; but the one of SOS looks wider and deeper (with a physical center), EL concentrates on beginning networks of existing parks and landscapes.*

Over all we could say that EL is a deepening of some of the wider themes of SOS. The lead applicants of both projects foresee a cooperation, especially on aspects of political influence and creating a foundation on open space.

Who are (potential) partners?

RSD organisation is initiator. RSD is a cooperation between regions and NGO's in the Netherlands and Belgium.

The region of Rine Scheld Delta is a big open space with rivermouths and sea arms, surrounded by the cities of Rotterdam, Breda, Antwerp, Gent and Brugge. Coast and sea arms are important touristic goals.

On the dutch part of the Delta lays the proposal of 'national landscape' with a big surface. In Belgium exist since some years 'regional landscapes' with lesser surface. In the RSD region now are many discussions about the pro's and con's of an 'landscape' status.

RSD organisation looks for European cooperation to learn about design, planning and actions for improvements of quality in her region. Goals in RSD region are New Deltaworks (for floodsafety and ecological development), recreational transition area's between Delta and surrounding cities and the Blue Heart being an 'empty, silence' space in the centre. Because of these qualities we think the Delta should earn the label / status 'European landscape'.

Other partners and regions should describe them selves.

Untill now are interested:

1. Ruhrgebiet / Emscherpark;
2. Naturpark Südeifel;
3. Ruralite Environment Development (Luxemburg);
4. Alterra Green World Research (Netherlands);
5. Fondation Nationale des Sciences Politiques;
6. European Centre of Nature Conservation.

Still looking for partners :

- in North France: some Parc Narurel Regional (PNR) near a big city;
- in South France or Spain: a PNR near a big city (we hope we can work together over Interreg 3C) and
- in Great Brittain.

Planning and finance

We forsee a joint action projectproposal for the 3'rd call for Interreg NWE in spring 2003. With good luck we could start in automn / winter 2003. The implementation could take place in the years 2004 and 2005.

A very rough estimat of the costs of a 2 year project on political actions is Euro 800.000,=. We could make studies, seminars, excursions and a big congress, but no investments. With 8 partners we could count on Euro 50.000,= per partner.

Rob Schröder

Paysage Européen

Proposition projet et recherche de partenaires Interreg IIIB NWE nr. 313

26/11/2002

Quel est un paysage Européen en Europe Nord-ouest?

'Paysage Européen' est un standard ou étiquette futur (comme la liste UNESCO patrimoine culturelle) fourni aux régions grandes (par ex plus que 1000 ha) qui ont un paysage avec une qualité extraordinaire. Une qualité au niveau de regard, de biodiversité et développement durable ainsi qu'ils sont accessibles pour les citoyens des villes autour.

D'abord on pense aux paysages 'verts'; espaces ouverts caractère naturels ou ruraux avec une densité de population moins élevées. Mais, les paysages 'rouges' sont aussi possibles, les parcs ou sites de loisirs larges, dans les environs urbains.

Pourquoi une standard PE?

1. Urbanisation est un développement dominant dans une grande zone en Europe Nord-ouest. Un développement urbain durable a besoin des paysages de qualité majeure.
2. Le but principal est de stimuler une approche intégrale :
 - pour protéger ainsi que développer les identités régionales de ces paysages, les valeurs naturelles et les valeurs de patrimoine culturel;
 - la création d'une base économique pour les habitants de ces régions;
 - améliorer l'accessibilité pour les citoyens.

L'accessibilité et l'influence urbaine sont les angles spécifiques de ce projet.
3. Beaucoup de pays et régions ont des Parcs et 'paysages' qui sont spécifiquement désignés, tous différents au niveau d'échelle, de protection et de investissements. Il existe un réseau Européen de Parcs, mais ce réseau se concentre sur les aspects naturels.
4. En Europe il n'existe pas un avis commun sur lesquelles des paysages sont d'une importance Européenne, en plus il manque de vision sur le rôle des paysages dans une politique spatiale transnationale.
5. Le Conseil d'Europe a recommandé une conservation intégrale des paysages culturels. La Convention Paysagère motive les autorités publiques de planifier, de protéger et gérer les paysages d'une façon intégrale. Cette approche faudrait avoir des conséquences au niveau de la politique de la Commission Européenne sur développement rural, cohésion sociale, biodiversité et la vision spatiale.

Quel est le projet?

L'objectif central est de concentrer sur les actions politiques.

Activités jointes possibles:

- Echange de connaissance et d'expériences sur la désignation et gestion de paysages de qualité majeure.
- Le développement des standards pour un 'plan de paysage de qualité'; un mélange de développement et protection. Ce plan devrait être le résultat des avis pratiques en combinaison avec les typologies Européennes. Un instrument pourrait être une série de sessions design. Des 'experts volants' y présentent des analyses et propositions pour et sur les régions participantes.
- Le développement des directives politiques : contenu (critère de qualité), localisation, largeur, moyens juridiques, politique de relance, fonds, stratégies publiques, gestion de conflit etc. Ça pourrait être réalisé créant une charte. Une autre possibilité serait une carte sur les paysages

Européens, partie du système spatial de Europe Nord ouest et contribuant au vision spatiale d'Interreg.

- La développement d'une stratégie communication/ promotion interrégionales visant engagement politique et de l'impact sur l'utilisation des instruments relevantes au niveau nationaux et UE.

Résultats:

1. Un réseau de experts volants sur le sujet des paysages de qualité majeure.
2. Un report sur les standards et étiquette de Paysages Européens (rouge ainsi que vert).
3. Une stratégie interrégionale visant un engagement politique, national ainsi que Européen.
4. Une chartre Européen sur la politique paysagère intégré, la Convention Paysagère et d'autre mesures Européens relevants.

Coopération avec le projet 'Sustainable Open Space' (SOS II)

SOS est muni d'une partenariat qui date de 5 ans déjà. SOS a proposé au Interreg IIIb une deuxième projet. Cette deuxième phase de SOS a une perspective large (recherche, investissement, communication aussi que actions politiques). Paysages Européens envisage un partenariat nouveau. Il y existe des similarités ainsi que des différences entre les deux projets :

- Les deux projets vise au 'développer l'identité paysagère en espace ouvert'; néanmoins SOS regards les paysages de tout les jours, PE s'appuie sur les paysages extra-ordinaires. Plus, SOS considère les investissements, PE regards aussi les 'paysages rouges'.
- Les deux projets envisagent la 'promotion de l'identité paysagère'; SOS vise sur trois groups objectifs, PE en a qu'un: les hommes politiques.
- Les deux projets envisage un 'réseau de connaissance'; celui de SOS regards plus spécifiques et profonds (avec un centre physique), PE se concentre aux réseaux débutants de parcs existants et paysages.
- En Général PE approfondisse quelques des thèmes large de SOS. Les 'lead applicants' de SOS et PE envisagent une coopération, spécialement sur les aspects de l'influence politique et la création d'une fondation en espace ouvert.

Quelles sont les partenaires potentielles:

L'organisation RSD (Rijn Schelde Delta) est preneuse d'initiative. RSD est une forme de coopération entre régions et ONG's transfrontalières en Belgique et au Pays Bas.

La région RSD est un espace ouvert large avec des embouchures et bras de mers autour lequel les villes d'Anvers, Bruges, Breda, Gand et Rotterdam se trouvent. La mer et la cote sont des objectives touristiques importantes.

Un paysage national est en cours de développement sur la coté Néerlandaise. En Belgique se trouvent les paysages régionaux avec les surfaces limitées. Au sein de RSD, aujourd'hui discussions ont lieu sur les pros et cons d'un statut 'Paysage'.

RSD est intéressé de participer dans une coopération Européenne. Les défis politiques pour le region RSD sont les Travaux Delta Neufs (pour raisons de sécurité contre inondation, et développement écologique), la création d'une région de transition récréation entre le Delta et les villes autour et le Cœur Bleu, un espace vide et tranquille. Pour raison de ces qualités on croit que le Delta mérite la titre 'Paysage Européen'.

Les autres partenaires et régions se présentent eux-mêmes.

Intéressés sont les suivantes:

1. Region Ruhr; Emscherpark
2. Naturpark Südeifel
3. Ruralité Environnement Développement (Luxembourg)
4. Alterra Greenworld Research (Pays Bas)
5. Fondation Nationale des Sciences Politiques
6. European Centre for Nature Conservation

On cherche encore des partenaires:

- Au nord de la France : PNR's au proximité des grandes villes
- Au France du sud ou l'Espagne : Une PNR au proximité des grandes villes (l'objectif est une coopération utilisant le programme interreg IIIC)
- En Grande Bretagne

Planning et financement

On regarde une application pour la troisième tranche d'interreg IIIB au printemps 2003. Le projet pourrait commencer, en cas de acceptation, en automne/hiver 2003. L'implémentation du projet serait en 2004 et 2005. Une estimation grosse des frais d'un projet de deux années envisageant des actions politiques (sans investissements) serait Euro 800.000. On peut faire huit partenaires calcule 50.000 Euro chaque partenaire.

Rob Schröder

Towards European policy co-operation between regions

The Rhine-Scheldt Delta is a Flemish – Netherlands co-operation of authorities, private enterprises and environmentalist organisations in the transborder estuarine region of Rhine, Meuse and Scheldt and the bordering cities. Aim is to achieve a balanced development of economy, mobility, ecology and viability and a closer co-operation between regional actors.

The Rhine-Scheldt Delta co-operation (RSD) aims, through its programme 'Blue-Green Delta' to achieve European co-operation within the Interreg Community Initiative. With the support of European co-funding the RSD partners want to work on the development of the specific European qualities of the Rhine-Scheldt Delta.

In the past few years the RSD co-operation has participated in the Interreg IIC project 'Network of Transborder Network Regions. Within this project the Province of South Holland was, as RSD partner responsible for the study 'Open spaces' an evaluating landscape research for the four transborder region's that participated in the project.

The RSD Steering group has decided to continue its participation towards European co-operation by initiating new Interreg proposals. Two of them are:

- A regional landscape approach to open space within the Interreg 3B NWE Programme and
- An integrated delta regions approach within the Interreg 3C Programme.

I invite you to reflect to the proposals and look forward to your respons

Yours sincerely,

Ing. M.W.J. Roksnoer avb MBA
Deltamanager

Rhine-Scheldt Delta Co-operation
TEL +31.164.251859 GSM+31.6.18303048 FAX +31.164.255094
Sites: www.rsdelta.org www.mainportdelta.org
Visitors address: Het Markiezenhof te Bergen op Zoom
PO Box 193, 4600 AD Bergen op Zoom, The Netherlands